

Panium - Nọmbà Méjìlélógún àti Mèta

Léyìn májè mú náà yòò hùwà ètàn.

Jeff Pippenger

2026-03-20

Dáníèlì orí kọkànlá ẹsẹ kẹrìnlélógún n tọka sí àkókò tí Róòmù abọrìsà yòò fi jọba lórí gbogbo rẹ pátápátá pẹ̀lú ọ̀rọ̀ náà “àkókò.” “Àkókò” kan dúrò fún ọ̀dún 360 nínú ilò àsoṭélé, àwọn ọ̀dún wọnyẹn sì bẹ̀rẹ̀ ní ogun ojú omi tí ó lókíkí jùlọ̀ nínú itàn ayé àtijó, iyẹn ogun Actium ní ọ̀dún 31 BC. Àwọn ogun ojú omi miiran wà tí wọn tóbi jù ú lẹ, tí wọn sì ní ogbón ètò ogun tó gún régé sí, sùgbón Actium ni ogun ojú omi tí ó jẹ̀ àwòrán pàtàkì jùlọ̀ nítorí ibásepò rẹ̀ pẹ̀lú Marc Antony àti Cleopatra. Ó jọra nínú itumò pàtàkì rẹ̀ nínú itàn pẹ̀lú iṣubú Odi Berlin nínú imúṣe Dáníèlì 11:40, àti Ilé Àgò Méjì tí 9/11 nínú imúṣe Ifihàn orí kọkàndínlógún; nítorí nígbà tí Ọlórún bá yan àwọn iṣẹ̀lẹ̀ itàn láti mú Ọ̀rọ̀ àsoṭélé Rẹ̀ ẹ̀, ó máa n ẹ̀ é ní ọ̀nà tí yòò fa àkíyèsí àwọn olùgbọ̀ tó pọ̀ jùlọ̀ tí ó ẹ̀ ẹ̀.

Àti léyìn àdéhùn tí a bá a ẹ̀, yòò fi ètàn hùwà: nítorí yòò gòkè wá, yòò sì di alágbára pẹ̀lú àwọn èniyàn diẹ̀. Yòò wọlé ní àlàáfíà àní sí àwọn ibi tí ó sanra jùlọ̀ ní ipínlẹ̀ náà; yòò sì ẹ̀ ohun tí àwọn baba rẹ̀ kò ẹ̀, tàbí àwọn baba àwọn baba rẹ̀; yòò tú ikógún, àti ije, àti ọ̀rọ̀ ká láàrín wọn: bẹ̀ ẹ̀ ni yòò gbimò ogbón rẹ̀ sí àwọn odi agbára, àní fún àkókò kan. Danièlì 11:23, 24.

Uriah Smith parí ikíyèsí rẹ̀ nípa àjọṣe tí ó wà láàárín Róòmù àti àwọn Maccabees ti ẹ̀sẹ̀ kẹ̀tálélógún nípa síṣe àlàyé lórí àwọn èniyàn diẹ̀ tí a mẹnuba nínú ẹ̀sẹ̀ náà.

“Ní àkókò yìí àwọn ará Róòmù jẹ̀ èniyàn kékeré, wọn sì bẹ̀rẹ̀ sí í hùwà pẹ̀lú ètàn, tàbí pẹ̀lú ogbón-àrékerekè, gégé bí ọ̀rọ̀ náà ẹ̀ tumò sí. Látigbà yìí ni wọn ti gòkè lẹ̀ ní ilòsìwájú tí ó dúrò sinṣin tí ó sì yára, títi dé góngó agbára tí wọn ní léyìn náà.”

“[Èsẹ̀ kẹrìnlélógún tí a fà yọ.]”

“Ọ̀nà tí ó wọ̀pọ̀ tí àwọn orílẹ̀-èdè fi máa n wọ̀ inú àwọn ẹ̀kùn ipínlẹ̀ olówóiyebíye àti ilẹ̀ ọ̀lóràá sáájú ọ̀jọ̀ ayé Róòmù, ni ogun àti iṣẹ̀gun. Ní bá yìí ni Róòmù yòò ẹ̀ ohun tí a kò tii ẹ̀ ní ọ̀jọ̀ àwọn baba tàbí àwọn baba àwọn baba wọn; iyẹn ni pé, kí ó gba àwọn iníkúnnya wọnyí nípasẹ̀ ọ̀nà àlàáfíà. Àsà kan tí a kò tii gbọ̀ rí tẹ̀lẹ̀ ní a sì ẹ̀ ibẹ̀rẹ̀ rẹ̀ nígbà náà, ti àwọn ọ̀ba fi máa n fi àwọn ijọba wọn sílẹ̀ fún àwọn ará Róòmù gégé bí ogún. Ní ọ̀nà yìí ni Róòmù ẹ̀ di oníni àwọn ipínlẹ̀ nílá.”

“Àwọn tí ó sì bá yìí wá sí abẹ̀ iṣàkóso Róòmù kò rí èrè kékeré gbà láti inú rẹ̀. Wọn fi inú rere àti pẹ̀lẹ̀pẹ̀lẹ̀ hù sí wọn. Ó dàbí ẹ̀ni pé a pín ohun ọ̀dẹ̀ àti ikógún fún wọn. A dáàbò bọ̀ wọn kúrò lẹ̀wọ̀ àwọn ọ̀tá wọn, wọn sì sinmi ní àlàáfíà àti ààbò lábẹ̀ àbọ̀ agbára Róòmù.”

“Sì apá ikeyin ẹ̀sẹ̀ yìí, Bíṣọ̀bù Newton fi itumò àsoṭélé ọ̀nà ogun láti inú àwọn ibi agbára hàn, dípò sí í lòdì sí wọn. Èyí ni àwọn ará Róòmù ẹ̀ láti inú odi agbára nílá ilú wọn tí ó wà lórí òkè méje. ‘Àní fún àkókò kan;’ láìsì àní-àní àkókò àsoṭélé ni, ọ̀dún 360. Látì ibi-ibẹ̀rẹ̀ wo ni a ó tí bẹ̀rẹ̀ sí í ka àwọn ọ̀dún wọnyí? Ó ẹ̀ ẹ̀ kí ó jẹ̀ láti iṣẹ̀lẹ̀ tí a mú wá sí iwòye nínú ẹ̀sẹ̀ tí ó tẹ̀lẹ̀.”
Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 272, 273.

Smith tèsíwájú, ó sì sọ ogun Actium ní ọdún 31 Ş.K. gégé bí ìbèrè fún ọdún ọ̀dúnrún m̀eta àti ọgóta náà. Lẹ̀yìn tí ó ti fa ẹ̀sẹ̀ kẹ̀kẹ̀dógún náà yọ, Smith sọ ẹ̀yí tí ó tẹ̀lẹ̀ e yíi.

“Nípasẹ̀ ẹ̀sẹ̀ 23 àti 24 ní a ti mú wa sòkalẹ̀ dé apá yíi lẹ̀yìn májẹ̀mú láàárín àwọn Júú àti àwọn ará Róòmù, ní ọdún 161 Ş.K., sí àkókò tí Róòmù ti gba ìṣàkóso agbáyé. Ẹ̀sẹ̀ tí ó wà níwájú wa nísinsin yíi fi ipolongo ogun alágbára kan hàn sí ọ̀ba gúúsù, Íjíbítì, àti ìṣẹ̀lẹ̀ ogun pàtàkì kan láàárín àwọn ọ̀mọ-ogun ńlá àti alágbára. Ẹ̀ irú àwọn ìṣẹ̀lẹ̀ wònyí ṣẹ̀lẹ̀ nínú itàn Róòmù ní iwọn àkókò yíi bí? — Wón ṣẹ̀lẹ̀. Ogun náà ni ogun láàárín Íjíbítì àti Róòmù; ogun ìjà náà sì ni Ogun Actium. E jẹ́ kí a wo àwọn ipò ìṣẹ̀lẹ̀ tí ó yorí sí ìjà yíi ní sòkí.”

“[Máàkù] Ántónì, Ọ̀gọ̀sítósi Késàrí, àti Lépídọ̀si dá ìjọ̀ba m̀etẹ̀tẹ̀ta náà sílẹ̀ tí ó ti búra láti gbẹ̀san ikú Júlíọ̀si Késàrí. Ántónì yíi di àna Ọ̀gọ̀sítósi nípa fifẹ̀sùn iyáwó arábinrin rẹ̀, Ọ̀ktéfià. A rán Ántónì sí Íjíbítì lórí ìṣẹ̀ ìjọ̀ba, sùgbọ̀n ó ṣubú di ẹ̀rú ọ̀gbọ̀n ẹ̀tàn àti ẹ̀wà Kíliópátrà, ayaba oníwà ìbàjẹ̀ ti Íjíbítì. Tó bẹ̀ẹ̀ ni ifẹ̀kúfẹ̀ẹ̀ tí ó ní sí í lágbara tó, tí ní ikeyin ó fara mó ojúṣe àti èrò Íjíbítì, ó kọ̀ iyáwó rẹ̀, Ọ̀ktéfià, sílẹ̀ láti wu Kíliópátrà, ó fi agbègbè lórí agbègbè fún un láti tẹ̀ iwora rẹ̀ lórùn, ó ṣe ayeyẹ̀ ìṣẹ̀gun kan ní Álíksándrià dípò ní Róòmù, ó sì tún ṣe àwọn ǹnkan míràn tí ó jẹ̀ itèsíwájú sí àwọn ẹ̀niyàn Róòmù tó bẹ̀ẹ̀ gégé bí Ọ̀gọ̀sítósi kò ṣe ní ìṣòro kankan láti mú wọn wọ̀ ogun pèlú gbogbo ọ̀kàn wọn sí ọ̀tá orilẹ̀-èdè wọn yíi. Ní ọ̀de, ogun yíi jẹ́ sí Íjíbítì àti Kíliópátrà; sùgbọ̀n ní tòótọ̀, sí Ántónì ni í ṣe, ẹ̀ni tí ó ti dúró bá yíi gégé bí olórí ọ̀ràn Íjíbítì. Àti ìdí tòótọ̀ ìjà wọn ni, Prideaux wí pé, pé kò sí ẹ̀ni kankan nínú wọn méjèjèjì tí ó lè ní itẹ̀lẹ̀rùn pèlú idájí kan soṣo ti ìjọ̀ba Róòmù; nítorí pé nígbà tí a ti yọ̀ Lépídọ̀si kúrò nínú ìjọ̀ba m̀etẹ̀tẹ̀ta náà, ó wà wà láàárín wọn méjèjèjì, àti pé níwọn bí ọ̀kọ̀ọ̀kan wọn ti pinnu láti ní gbogbo rẹ̀, wọn ju ẹ̀yà ogun sílẹ̀ fún iní rẹ̀.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 273.

Ní ọ̀nà àṣotẹ̀lẹ̀, ogun Actium ń fi ọ̀fin Ojọ̀-Àikú hàn, nítorí pé ó ṣàpẹ̀rẹ̀ ìṣẹ̀gun kẹ̀ta lórí àwọn idènà ilẹ̀-ayé m̀eta tí ó fi “àkóso agbáyé” Romu kẹ̀fèrì m̀lẹ̀, gégé bí Smith ṣe ṣàláyé rẹ̀. Gégé bí ó ti rí pèlú Romu kẹ̀fèrì, nígbà tí a lè idènà kẹ̀ta Romu póòpù kúrò ní ilú Romu ni “àkóso agbáyé” Romu póòpù bẹ̀rẹ̀ ní ọdún 538. Àwọn ẹ̀lẹ̀rì méjèjèjì náà ń tọ̀ka sí ọ̀fin Ojọ̀-Àikú ní ibi àti àkókò tí Romu ọ̀de-òní ṣẹ̀gun ìjọ̀ba kẹ̀fà àti keje nínú àṣotẹ̀lẹ̀ Bíbélì, àti nípa bẹ̀ẹ̀, ó ṣẹ̀gun idènà kẹ̀ta rẹ̀; nípa bẹ̀ẹ̀ ni ó sì fi “àkóso agbáyé” m̀lẹ̀ fún oṣù àpẹ̀rẹ̀ méjilẹ̀lógójì.

A sì fi ẹ̀nu kan fún un láti máa sọ̀ àwọn ọ̀rọ̀ ńláńlá àti ọ̀rọ̀-òdì sí Ọ̀lọ̀run; a sì fi agbára fún un láti máa bá a lọ̀ fún oṣù méjilẹ̀lógójì. Ifihan 13:5.

Róòmù Lòdì sí Ejibiti

Ìṣiṣẹ̀ amí-ìṣotẹ̀lẹ̀ ogun Augustu ti Róòmù sí Ejibiti àti Kíliópátrà ni ìṣotẹ̀ Máàkù Ántónì mú wá, àti pé nípa àníní amí-ìṣotẹ̀lẹ̀, àwọn ìṣiṣẹ̀ amí-ìṣotẹ̀lẹ̀ wònyí gbọ̀dọ̀ sojú àwọn ìṣiṣẹ̀ amí-ìṣotẹ̀lẹ̀ tí a ṣàfihàn ní ọ̀fin Ojọ̀ Àikú.

Ní Átíómù, Róòmù ṣẹ̀gun Ejibiti, agbára kan tí ó ní ipilẹ̀ rẹ̀ nínú àjọ̀ṣe ọ̀kùnrin ọ̀lọ̀tẹ̀ kan àti obinrin aláimímọ̀ kan. Àjọ̀ṣe Ántónì àti Kíliópátírà ni ìdapọ̀ ìjọ̀ àti ipínlẹ̀. Ní Átíómù, Róòmù Augustine ṣẹ̀gun agbára kan tí a fi àpẹ̀rẹ̀ hàn gégé bí ìdapọ̀ aláimímọ̀ ti ìjọ̀ àti ipínlẹ̀.

Àwòrán Ẹ̀ranko náà

Kileopatira sojú fún ijò tí a ti bàjé, tí ó sì darapò mó Ànítónì, àmì kan ti Róòmù. Kileopatira ni ó jé olùṣàkóso lórí ibáṣepò wọn, gégé bí Uriah Smith ti fí hàn nígbà tí ó sọ pé Ànítónì “di ẹlẹyà fún ogbón àrẹkẹrẹkẹ àti ẹwà Kileopatira, ayaba Íjibítì tí ó bàjé ní iwà.” Ìṣòkan ijò àti ipínlẹ̀ tí Ànítónì àti Kileopatira sojú fún fí Kileopatira hàn gégé bí agbára tí ń ṣàkóso nínú ibáṣepò náà; nítorí náà, àkópò ijò àti ipínlẹ̀ tí ibáṣepò wọn sojú fún bá ìtumò àwòrán ẹranko mu—èyí tí í ṣe àkópò ijò àti ipínlẹ̀ pèlú obinrin náà ní ṣàkóso ibáṣepò náà. Ákítíòmù jé àpẹẹrẹ òfin Ojò-Àìkú tí ó ń bọ láipé.

Augustus dúró fún agbára pòòpù tí yóò ṣẹgun Orilẹ̀-èdè Amẹ́ríkà nípasẹ̀ òfin Ojò Àìkú tí ń bọ lóṭẹ̀tẹ̀. Marc Antony ni iwo Republikani ti ẹranko ilẹ̀ ayé, Cleopatra sì ni iwo Pírótésítántì. Antony àti Cleopatra parapò, wọn sì sọrò bí díràgòni nípasẹ̀ òfin Ojò Àìkú tí ń bọ lóṭẹ̀tẹ̀. Mejeeji Cleopatra àti Antony jé ààmì agbára díràgòni, àti nígbà tí wọn bá ti darapò mó ara wọn pátápátá ní òfin Ojò Àìkú—wọn máa sọrò bí díràgòni.

Àwọn Àjàkálẹ̀-Èdá

Gírìsì àti Ejibiti, ní ìtumò àṣotẹ̀lẹ̀, dúró fún agbára dragoni; bẹ̀ẹ̀ ni Antony pèlú dúró fún agbára dragoni. Ejibiti ni gúúsù nínú Dáníẹ̀lì orí kọ̀kànlá, Gírìsì sì ni iwọ̀-oòrùn. Ptolemy Kííní gba Ejibiti léyìn tí ijọba Alexander pín sí apá mẹ́rin. Nígbà náà ni Ptolemy Kííní di ọba gúúsù àkókó nínú àṣotẹ̀lẹ̀, Cleopatra sì ni aláakòso Ptolemaic ikeyin ní Ejibiti. A bí Ptolemy ní Macedon, ibi tí Alexander ńlá ti bí.

Makedonia wà ní àrìwá ilẹ̀ Gírìsì, ó sì sọ pé ipilẹ̀ idílẹ̀ àwọn baba ńlá wọn ti ọ̀dọ̀ àwọn akọni àròso ilẹ̀ Gírìsì wá. Àwọn ipínlẹ̀-ílú Gírìsì ti gúúsù ka àwọn ará Makedonia sí aláiláṣà jù àwọn Helléni ti gúúsù ilẹ̀ Gírìsì lọ. Ijọba Makedonia jé ọba-aláakòso, àwọn ipínlẹ̀-ílú gúúsù náà sì—gégé bíi Athens, Sparta, Thebes, Corinth, àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ—wà ní gúúsù àti àárín ilẹ̀ Gírìsì pèlú àwọn erékùṣù Aegean. Àwọn poleis wọnyí sáà maa ní ṣàkóso tiwántiwá, ti àwọn olórí diẹ, tàbí èyí tí a dapò; sùgbón Makedonia jé ijọba ọba tí a ṣàkóso láti àárín pèlú idílẹ̀ ọba alágbára kan (àwọn Argeads). Síbẹ̀síbẹ̀, gbogbo wọn jé Helléni, àti nígbà tí Róòmù wọ inú itàn, wọn pe àwọn Helléni ní Greek. Cleopatra ni aláakòso Ptolemaic ikeyin, ẹni tí ó sojú ẹyà ọba ijọba àrìwá ti àwọn Greek láti agbègbè Makedonia, tàbí àrìwá ilẹ̀ Gírìsì.

Ọba Gúúsù

Kíliópátírà ni olùṣàkóso ikeyin ti ijọba Pátólóméi tí ó bẹ̀rẹ̀ pèlú Pátólómì Kínní nígbà tí a pín ijọba Alẹ́ksándà sí mẹ́rin. Ní ogun Aktíòmù, ijọba Pátólóméi, ọba gidi ti gúúsù, dé òpin rẹ̀. Ọba gúúsù tí ó tẹ̀lẹ̀ e yóò jé Íjibítì ti ẹ̀mí, tí Faranse aláìgbówó Ọlórùn ṣàpẹẹrẹ̀ rẹ̀ ní itàn Iyíká Faranse.

Àwọn òkú wọn yóò sì dùbúlẹ̀ ní ojú pópó ilú ńlá náà, èyí tí ní ti ẹ̀mí a ń pè ní Sódómù àti Ejibiti, nibi tí a ti kan Olúwa wa mó àgbélébùù pèlú. Ìfihàn 11:8.

Íjibítì gidi ni ọba gidi ti gúúsù ní ibámu pèlú pípín ijọba Alẹ́kisándà, sùgbón Íjibítì ti ẹ̀mí ni a sojú gégé bí ọba gúúsù nípasẹ̀ àwọn àbùdá àṣotẹ̀lẹ̀ tí Íjibítì, kì í ṣe nípasẹ̀ itọka sí ihà gidi kan.

Gúúsù àti Iwọ̀-Oòrùn

Nítorí Kíliópátírà jẹ aláakòoso Ptolemaic ikeyìn ti ijọba náà, ní ti àsoṭélé ó jẹ agbára ilọpo méjì ti Giriki (iwò-oòrùn) àti Ejibiti (gúúsù), nígbà tí; ẹni tí ó tẹlé e, tí yòò sì di ọba gúúsù ní ti ẹmí, yòò jẹ Faranse, pẹlú, agbára ilọpo méjì tí a sàfihàn nínú Ìṣípáyá mọkànlá gégé bí Ejibiti àti Sódómù. Àìlera iwà Sódómù bá àìlera iwà Kíliópátírà ti iwò-oòrùn mu, àti Kíliópátírà ti gúúsù bá àìgbàgbọ nínú Ọlórùn ti Ejibiti mu. Iwà ilọpo méjì ti ọba gúúsù gangan ikeyìn bá ọba gúúsù àkókò ní ti ẹmí mu.

Ìjà Actium jẹ àjọṣepò àimọ ti díragóni Róòmù ti Antony àti díragóni gúúsù àti iwò-oòrùn ti Cleopatra. Antony àti Cleopatra dúró fún ijọ kan àti ijọba kan, nítorí náà ìṣégún Actium ní ọwọ Augustus ti Róòmù dúró fún ìṣégún kan níbi tí Róòmù ti borí lóri àjọṣepò aláimọ alápa méjì kan tí ó jẹ àpẹẹrẹ àwòrán ẹranko náà. Ọdún egbèta àti oḡóta léyìn náà, ní imúṣẹ Daniel 11:24, Constantine pín Róòmù sí ilà-oòrùn àti iwò-oòrùn, ó fi obìnrin Róòmù sílẹ ní iwò-oòrùn, ó sì kó ọkùnrin Róòmù lọ sí ilà-oòrùn. Ìṣégún lóri gúúsù àti iwò-oòrùn jẹ àpẹẹrẹ ipín ilà-oòrùn àti iwò-oòrùn léyìn “àkókò” kan ti ọdún egbèta àti oḡóta, ní ijà Actium. Nínú ipàdé ogun kan sáájú, a fi Róòmù ilà-oòrùn fún Antony, àti iwò-oòrùn fún Augustus, nítorí náà Actium mú ilà-oòrùn àti iwò-oòrùn jọ, sùgbón fún “àkókò” kan pére.

31 S.K. ati 330 S.K.

Jésù máa n fi ibèrè sàpẹẹrẹ òpin nígbà gbogbo, nítorí náà ìṣégún Ákítíómù ní ọdún 31 S.K. jẹ àpẹẹrẹ ipín ijọba náà sí ilà-oòrùn àti iwò-oòrùn ní ọdún 330. Ákítíómù ti ọdún 31 S.K. ni alífà ti òméga nínú ọdún 360 tí ó parí ní 330. Mejeeji ọdún 31 S.K. àti 330 jẹ àpẹẹrẹ òfin Ojọ Àikú tí n bọ láipẹ gégé bí a ti sàfihàn rẹ nínú ẹṣẹ kẹrinlá [16] àti kọkànlélógójì [41] ti Dániẹlì mọkànlá.

Àmì Mīrán-an Mīrán Sii

Antoni ti Róòmù, tí ó bá Kíléópátírà ti gúúsù àti ti iwò-oòrùn mu, n sojú ìṣòkan méta lááárín ipapò wọn méjì ti àwòrán ẹranko náà. Àgbélébùú náà pẹlú bá òfin Ojọ-Àikú mu, nítorí náà pẹlú Aktíómù àti 330. Ní àgbélébùú, ipapò méjì ti ijọ àti ijọba ni a sojú fún nípasẹ àwọn Júù (ijọ tí a ti bàjẹ) tí wọn darapọ mọ Róòmù (ijọba) láti pa Kristi. Egbé kẹta nínú ipapò tí ó wà ní àgbélébùú ni a sojú fún nípasẹ Bárábási, Kristi èké kan, ẹni tí orúkọ rẹ tùmọ sí “omọ baba.” Bárábási jẹ, ní ti àpẹẹrẹ, wòlìi èké nígbà tí a bá fi í wé Kristi gégé bí Wòlìi tòótó. Róòmù ni Antoni, Kíléópátírà sì ti gúúsù àti iwò-oòrùn sojú fún àwọn Júù àti Bárábási.

Àgbélébùú náà pẹlú bá ti Elijah lóri Òkè Kámẹlì mu, níbi tí iyànjú náà ti jẹ nípa ẹni tí í ẹ wòlìi òtító tàbí wòlìi èké. Wòlìi èké nígbà náà jẹ ààmì onípín méjì tí ó ní àwọn wòlìi Baali àti àwọn àlùfáa ti ogbà òrìṣà. Baali jẹ òrìṣà akọ, àwọn àlùfáa ti ogbà òrìṣà sì dúró fún Ashtaroth, òrìṣà abo. Àwọn Júù ní àgbélébùú náà jẹ Ashtaroth, òrìṣà abo náà, Barabbas sì, àròpò èké ti Ọkùnrin Ibànújẹ, ni òrìṣà akọ náà, Baali.

Cleopatra jẹ ayaba gúúsù àti ayaba iwò-oòrùn pẹlú. Antony jẹ àwòrán Romu, apá kan nínú ìṣòkan méta ti àwọn aláṣe tí wọn ti búra láti gbẹsan ikú Julius. Ikú Julius nípasẹ ogbé mètálélógún dúró fún ogbé ikú papacy ní ọdún 1798, gégé bí imúṣẹ ẹṣẹ oḡójì nínú Danieli mọkànlá. Augustine ní Actium dúró fún imúlaradá ogbé ikú náà. A mú ogbé náà lára dá nígbà tí Antony àti Cleopatra kú. Antony àti Cleopatra dúró fún àwòrán ẹranko náà ní orílẹ-èdè Amẹríkà, èyí tí ó jẹ èdà àsoṭélé méta,

tí ó ní ẹranko ilẹ̀ àti ìwo rẹ̀ méjì. Antony jẹ́ apá kan, Cleopatra sì dúró fún àwọn apá méjì yòókù. Bóyá Romu Antony ni, tàbí Ejibiti àti Giriki ti Cleopatra, wọn kú papọ̀ ní ọ̀fin Ojọ̀ Àìkú nígbà tí ìjọba kẹfà nínú àsọtélẹ̀ Bíbélì parí. Ní ti àsọtélẹ̀, Cleopatra ní ibásepọ̀ pẹ̀lú Antony jẹ́ àdàpọ̀ ogbón ìsàkóso ijo àti ogbón ìsàkóso ipínlẹ̀, pẹ̀lú pé ogbón ìsàkóso ijo n tòn ipínlẹ̀ jẹ, tí ó sì n sàkóso rẹ̀.

Ikú Keji Gégé Bí Àpẹẹrẹ

Ní ipele miiran ti àsọtélẹ̀, ibásepọ̀ Cleopatra pẹ̀lú Julius Caesar àti Marc Antony dúró fún igbà méjì tí ogbón-ìsàkóso ijo ti Cleopatra wà nínú ibásepọ̀ pẹ̀lú ogbón-ìsàkóso ipínlẹ̀ ti Ilẹ̀-oba Romu. Julius fi í sílẹ̀ ní ọdún 1798 ní ikú àkókó ààmì rẹ̀, ní ìmúṣe ẹsẹ̀ ogójì ti Danieli mọkànlá; lẹ́yìn nàá ó sì dé ọ̀pin rẹ̀ láìsí ẹnikẹni láti ràn án lówó, ní Actium, ní ìmúṣe ẹsẹ̀ ogójì-dín-lọgbọn ti Danieli mọkànlá. Ẹsẹ̀ ogójì ni alpha ti ogbé apaniyan àkókó rẹ̀ tí a ọ̀ò mú lárada, àti omega ti ẹsẹ̀ ogójì-dín-lọgbọn ni ibi tí ó ti gba ikú keji rẹ̀ àti ti ikeyin.

Gégé bí ó ti rí pẹ̀lú àwọn agbára Romu mērin ti ẹsẹ̀ kerindínlógún tí tí dé kejilélógún, Kiliopátira gégé bí àmì àpẹẹrẹ̀ Bibeli ní ìtumò tó ju ọkan lọ, gégé bí ọ̀rọ̀ àyíká ẹ̀ n pinnu rẹ̀. Júliòsì fi í sílẹ̀ ní ọdún 1798 nígbà tí a yọ̀ ìtilẹ́yìn ọba kúrò, lẹ́yìn nàá a sì mú ogbé ikú rẹ̀ lára dá nígbà ọ̀fin Ojọ̀ Àìkú, sùgbón àwọn ọba mēwáá ti Ifihàn orí ketadínlógún yóò pa á run níkeyin pẹ̀lú iná, nígbà tí ó bá padé ikú keji rẹ̀ àti ti ikeyin.

Kiliopátira jẹ́ àmì ịsedá méjì tí àìgbògbó-ọ̀lọrun ti Ejibiti Fáraò, àti ogbón-ìmò ẹ̀sìn ti Giriki n sojú fún. Ịsedá méjì rẹ̀ n sojú fún ogbón ìsàkóso ijo ti Ejibiti àti ogbón ìsàkóso ijo ti Giriki. Ogbón-ìmò ẹ̀sìn ti Giriki ni a fi aṣájúbùbùn hàn nínú ọ̀lórìṣà obinrin Giriki, Athena, ẹni tí a gbé kalẹ̀ gégé bí ẹ̀rẹ̀ nínú tẹ̀npilì rẹ̀, tí a n pè ní Parthenon. Athena jẹ́ àmì ogbón, àti gégé bí obinrin, ó n sojú fún ẹ̀sìn ẹ̀kọ̀ ẹ̀niyàn, ní iyàtò pẹ̀lú ẹ̀kọ̀ Ọ̀lọrun.

Ìwo méjì tí Orílẹ̀-Èdè Amérikà ní ni Ìjọba Olómìnira àti Pùròtẹ̀sítàntì, ẹ̀yí tí Ejibiti àti Sódómù ẹ̀ ẹ̀pẹẹrẹ̀ wọn ní ilẹ̀ Faransé. Ejibiti jẹ́ ogbón ìsàkóso ipínlẹ̀, Sódómù sì jẹ́ ogbón isẹ̀ ijo; nípa bẹ̀, Ìjọba Olómìnira bá Ejibiti mu, Pùròtẹ̀sítàntì sì bá Sódómù mu. Ìjọba Olómìnira ni Ejibiti, Pùròtẹ̀sítàntì sì ni Sódómù àti Gíríìsì. Àmì ẹ̀kọ̀ ẹ̀dá ẹ̀niyàn ni Athena, ọ̀rìṣàbinrin ilẹ̀ Gíríìkì, ẹni tí tẹ̀npilì rẹ̀ jẹ́ Parthenon, ẹ̀yí tí ó ní ẹ̀lẹ́gbẹ̀ igbà ọ̀de ọ̀nì rẹ̀ nínú tẹ̀npilì Parthenon ní Nashville, Tennessee. Àmì ijo ibàjẹ̀ tí ó darapọ̀ mó ìwo Olómìnira ní Orílẹ̀-Èdè Amérikà nígbà ọ̀fin Ojọ̀ Àìkú ni a fi hàn gégé bí Cleopatra, Ashtaroth, Salome àti Sódómù.

Kiliopátira n sàfihàn àìgbàgbó nínú Ọ̀lọrun ti Fáraò àti ẹ̀sìn àwọn Gíríìkì. Ẹ̀sìn tí ó bá ogbón-ìmò àìgbàgbó nínú Ọ̀lọrun lọ ni ìjòsìn ẹ̀kọ̀ Gíríìkì. Jésù máa n fi ọ̀pin sàpẹẹrẹ̀ pẹ̀lú ibèrẹ̀ nígbà gbogbo, àti igi inú ogbà tí a kò jẹ́ kí a jẹ́ nínú rẹ̀ ni igi imò rere àti búburú, ẹ̀yí tí ó dúró fún ẹ̀sìn ogbón-ìmò Gíríìkì tí Sister White pè ní, “ẹ̀kọ̀ gíga jùlọ.” Ó n ẹ̀ idánimò, ó sì n tẹ̀numò ẹ̀sìn ogbón Kiliopátira tí Gíríìkì gégé bí ẹ̀yí tí ó ti bàjẹ̀ àti ẹ̀ké ẹ̀farawé ẹ̀kọ̀ tòótó nínú ìjà nílá lááárín Kristi àti Sátàni.

Nashville, Tennessee ni a máa n pè ní “Athens ti gúúsù,” Cleopatra sì ni ayaba gidi ikeyin ti gúúsù. Ayaba ikeyin ti gúúsù jẹ́ àpẹẹrẹ̀ ọba ẹ̀mí tí ó tẹ̀lẹ̀ e, tí ó sì jẹ́ àkókó ti gúúsù, ẹ̀yí tí a mú ẹ̀ nípasẹ̀ France aláìgbàgbó-nínú-Ọ̀lọrun. France aláìgbàgbó-nínú-Ọ̀lọrun jẹ́ àpẹẹrẹ̀ Orílẹ̀-Èdè Amérikà, níbi tí, ní Nashville, Tennessee, “Athens ti gúúsù,” tẹ̀npilì Parthenon fún ọ̀lọrun obinrin Athena ti jẹ́ aṣojú ní isàpẹẹrẹ̀. Tẹ̀npilì nàá wà ní 2500 West End ní Nashville. Nómá méjilélógún dúró fún

ilèkùn tí tí Mátíù ogún-ún-ún márùn-ún nínú àwòrán-òwe mètá rẹ̀. Cleopatra gégé bí ayaba ti “gúúsù” àti “ìwò-òòrùn” dé “ìparí” rẹ̀ ní Athens ti gúúsù.

Pèlú àwọn ìrònú wònyí nípa Actium, Cleopatra, Augustus àti Antony, a padà sí èsè kẹrínlélógún tí tí dé èsè ogbòn nínú Danieli mọkànlá. Bóyá, apá tí kò ẹ̀ kedere jù lọ nínú àyòkà náà ni nígbà tí wón bá ń sọ irọ̀ níbi tábilì kan náà.

Àwọn ọkàn ọba méjèjì wònyí yóò sì wà láti ẹ̀ búburú, wón yóò sì máa sọ èké níbi tábilì kan náà; sùgbón kì yóò sàşeyorí; nítorí pé ikeyìn náà ẹ̀ ń bẹ̀ fún àkókò tí a yàn. Danieli 11:27.

Àkókò tí a yàn sípò nínú èsè náà jẹ́ 330, ìparí “àkókò” èsè kẹrínlélógún. Àkókò tí a yàn sípò náà ń sojú òfin Ojọ̀ Àikú fún Orilẹ̀-èdè Amérikà, ó sì tún ń sojú ipèyà àkókò idánwò èniyàn fún ayé. Sàájú òfin Ojọ̀ Àikú, àwọn ọba méjì, tí ọkàn wón jẹ́ láti ẹ̀ ibàjẹ̀, yóò máa sọ èké fún ara wón lóri tábilì kan. Sàájú òfin Ojọ̀ Àikú ti èsè kẹrínlélógún àti kọkànlélógójì nínú Dániẹ̀lì mọkànlá, àwọn ọba méjì yóò sọ èké lóri tábilì kan, sùgbón èké wón kì yóò sàşeyorí. Ta ni àwọn ọba méjì tí ń sọ èké fún ara wón? Kí a tó dáhùn ìrònú yẹn, èmi yóò rántí fún wa diẹ̀ nínú àpẹ̀rẹ̀ àsàmi tí a ti sàlàyé tẹ̀lẹ̀ nínú àtòlẹ̀şẹ̀şẹ̀ yí.

Àwọn aláakòoso Romu mērin náà dúró fún onírúurú ààmì àşotẹ̀lẹ̀ gégé bí àyíká tí a bá ti ń wo wón. Bí wón tilẹ̀ jẹ́ aláakòoso Romu, gégé bí ààmì, ní ipilẹ̀şẹ̀ wón dúró fún itàn àşotẹ̀lẹ̀ ti Júdá igbàami bí wón ẹ̀ ń yí padà kúrò lábẹ̀ işakóso Séléúsídì sí abẹ̀ işakóso àwọn ará Romu.

Pompey jẹ́ ọ̀gágun, àti àwọn aláakòoso Romu mètá tí ó tẹ̀ lé e jẹ́ gbogbo wón Késàri. Julius ní ibàşepò pèlú Augustus ẹ̀ aşojú işokan méjì mètá-mètá pèlú àwọn triumvirate méjèjì, àkókó jẹ́ àifimọ̀lára, èkejì sì jẹ́ ti òfin. Gbogbo àwọn aláakòoso mērin náà dúró fún òfin Ojọ̀ Àikú nínú àwọn àkópò-òrò kan. Pompey şegun ilẹ̀ ọ̀go náà, Julius, ẹ̀ni tí a fi ogbẹ̀ abẹ̀ mètálélógún sàpẹ̀rẹ̀, ni ángẹ̀lì àkókó, nítorí òun ni Késàri àkókó, ó sì jẹ́ àpẹ̀rẹ̀ ángẹ̀lì kẹ̀ta, èyí tí ó jẹ́ Tiberias. Tiberias ní agbelebu, èyí tí í ẹ̀ òfin Ojọ̀ Àikú, ni a tún fi mètálélógún sàpẹ̀rẹ̀, nítorí mètálélógún dúró fún işokan-pípé; agbelebu sì jẹ́ apá pàtàkì gidigidi nínú işẹ̀ Kristi ní fifi Ìwà-Ọ̀lórùn Rẹ̀ pò mó èdà èniyàn wa. Nítorí náà, Julius àti Tiberias ni ihìn àkókó àti ihìn kẹ̀ta, tí a fi mètálélógún sàpẹ̀rẹ̀.

Julius kì í ẹ̀ ẹ̀ni àròşo ifékúfẹ̀ bí a ti máa ń fi í hàn ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ itàn Hollywood; èniyàn aláilááánú ni, ẹ̀ni tí agbára jẹ́ ètẹ̀ ọkàn rẹ̀. Tiberias burú ju Julius lọ, nítorí a tilẹ̀ tọka sí ìwà ibàjẹ̀ rẹ̀ nínú èsè náà, nítorí létà ikeyìn nínú álifábẹ̀tì Heberu jẹ́ méjìlélógún, létà àkókó sì jẹ́ ọkan. Alpha kere ju omega lọ, a sì rí ìwà ibàjẹ̀ Tiberias ní èsè méjìlélógún, èyí tí í ẹ̀ létà ikeyìn nínú álifábẹ̀tì Heberu, láàárín àwọn ẹ̀ni ibàjẹ̀ méjèjì tí Julius àti Tiberias dúró fún sì ni Augustus wà. Augustus dúró fún gíga ọ̀go agbára àti iyi Romu. Gégé bí ọ̀di sí iránsẹ̀ àkókó àti ikẹ̀ta, létà kẹ̀talá ni ó fi jẹ́ aşojú rẹ̀, èyí tí í ẹ̀ àmi işotẹ̀. Augustus fi itẹ̀ọ̀ba rẹ̀ múlẹ̀ nípa fifi işotẹ̀ Antony àti Cleopatra, işotẹ̀ tí ó gbajúgbajú jù lọ nínú itàn Romu, sẹ̀gbẹ̀.

Augustus ni agbára Romu tí ó şegun idènà kẹ̀ta, àti ní síšẹ̀ bẹ̀ ọ̀ sojú òfin Ojọ̀-Àikú, àti agbára Romu tí ń şakóso ní àkókó oşù méjìlélógójì àmi-işapẹ̀rẹ̀ nínú orí kẹ̀talá Ifihàn, orí işotẹ̀. Nígbà tí a bá fi í sí iwájú òfin Ojọ̀-Àikú, Pompey jẹ́ 1798 àti 1989 ní igbà kan náà, èyí sì mú kí Pompey di àmi Antiochus Magnus tí ó parí Ogun Síriá kẹrín láti ọ̀dún 219 tí tí dé 217 sàájú Sànmáni Kristi, gégé bí imúşẹ̀ èsè kẹwáá orí kọkànlá. Nígbà náà ni a fi Julius Caesar bá èsè kọkànlá àti kejìlá mu

pèlú ogun ààlà, iyen ogun Raphia ní ọdún 217 ọ́ájú Sànmàni Kristi. Níbè Julius nàà jé Antiochus Magnus pèlú, Augustus Caesar nàà sì jé Antiochus Magnus pèlú nínú ogun Panium ti esè kerinlá. Lèyìn nàà, nínú esè kerindínlógún, Tiberias ni òfin Ojò-Àikú, ẹ̀gbọn ki í se Antiochus Magnus, nítorí níbè ó jé Pompey, nítorí Jésù máa n fi ibèrè ẹ̀pèjúwe òpin nígbà gbogbo. Ẹ̀sè nàà n samisi òpin Ijoba Seleucid gégé bí ẹ̀pèrẹ̀ òpin Orílẹ̀-Èdè Amẹ̀ríkà gégé bí ijoba kẹ̀fà nínú à̀sọtẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì.

Àwọn ibámu míi tún wà tí a gbòdò se nípa àwọn alákoòso Romu mērin nàà, ilà nàà sì n ẹ̀pèrẹ̀ itàn à̀sírí esè ogóji. Ilà Maccabean ti esè mètálélógún nàà pèlú n ẹ̀sàfihàn itàn à̀sírí esè ogóji. Lèyìn nàà, nínú esè mērinlélógún, a ẹ̀sàfihàn itàn Romu Ijoba Keferi nípasè àkókò kan—ọdún egbeta lé ogóta. Ilà itàn Romu tí a ẹ̀sàfihàn láti esè mērinlélógún títi dé esè ogbọn nàà nàà jé ẹ̀pèjúwe itàn à̀sírí esè ogóji. Ó parí ní esè kọ̀kànlélógbọn nígbà tí kókò ọ̀rò nàà yí padà kúrò ní Romu keferi sí Romu papal. Romu keferi sì wà nínú esè nàà, ẹ̀gbọn níbè a kò ẹ̀sàfihàn án gégé bí ijoba kerin nínú à̀sọtẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì, bí kò se gégé bí agbára ọ̀sẹ̀lú tí ó fi ijo papacy jókòó lóri ite ní ọdún 538. Ní ọdún 538, ijo papacy fi òfin Ojò-Àikú kalẹ̀, nítorí nàà esè kọ̀kànlélógbọn n bá àwọn esè kerindínlógún àti mọ̀kànlélógóji mu. Ẹ̀sè mērinlélógún ẹ̀kọ̀kọ̀ mú ogun Actium wá síwájú àti itàn tí ó ní ibásepo pèlú ilà nàà.

Ẹ̀sè kerinlélógún n fi igbà tí Romu aláigbòràn bèrẹ̀ sí í joba pátápátá hàn fún ọdún ọ̀dúnrún mēta àti ogóta, lèyìn nàà ní esè kọ̀kànlélógbọn Romu papal bèrẹ̀ sí í joba pátápátá fún egbèrún kan, ọ̀dúnrún méji àti ogóta ọdún. Ibèrẹ̀ àti òpin ilà nàà ru ààmì Kristi, Alfa àti Omega. Nínú àwọn esè nàà ni a ti rí itàn Marc Antony, Cleopatra àti Augustus Caesar. Nínú esè kerindínlógún, Romu aláigbòràn segun Ijoba Seleucid ní ọdún 65 ọ́ájú Kristi, lèyìn nàà Juda ní ọdún 63 ọ́ájú Kristi. Ìdènà kẹ̀ta ti Actium ní ọdún 31 ọ́ájú Kristi fi òpin ijoba Ejibiti hàn, gégé bí a ti fi ẹ̀pèrẹ̀ rẹ̀ hàn nínú àwọn idènà àkókò ti àwọn Seleucid ní ọdún 65 ọ́ájú Kristi. Lẹ̀kàn sí i, a rí ààmì Ẹ̀ni Àkókò àti Ẹ̀ni Ikeyin. Ọdún 65 ọ́ájú Kristi ni àkókò nínú àwọn idènà mēta, ó sì dúró fún isegun lóri oba àriwá, ọdún 31 ọ́ájú Kristi sì dúró fún idènà kẹ̀ta nínú àwọn idènà mēta, ó sì dúró fún isegun lóri oba gúúsù. Juda, gégé bí idènà àárín nínú àwọn idènà mēta nàà, ní ogun abẹ̀lé kan láàárín àwọn ọ̀giri Jerusalemu nígbà tí Pompey dé ní ọdún 63 ọ́ájú Kristi. Ìdènà kejì jé àmì isọtẹ̀.

Ní ọdún 538, a lé idènà kẹ̀ta fún Romu ijoba pòopù kúrò ní Ilú Romu. Ìdènà nàà ni àwọn Goths, àti níbè ni ijoba karùn-ún nínú à̀sọtẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì ti bèrẹ̀; gan-an níbi tí ijoba kerin ti parí. Àti gégé bí ijoba kerin ti bèrẹ̀ ní idènà kẹ̀ta rẹ̀, bẹ̀e ni a segun ijoba Ejibiti, gégé bí a ti ti fi hàn ní ẹ̀pèrẹ̀ nínú idènà àkókò ti ijoba Seleucid. Èyí n fi hàn pé ẹ̀rí à̀sọtẹ̀lẹ̀ tí a rí nínú esè kerinlélógún títi dé esè ogbọn, dúró fún ilà kan tí ó tún yẹ kí a wá a nínú itàn ikókò ti esè ogóji. Nítorí idí èyí, ó se pàtàkì gidigidi láti ronú lóri onírúurú ibásepo à̀sọtẹ̀lẹ̀ tí Marc Antony, Cleopatra, Julius Caesar, Pompey àti Augustus Caesar n ẹ̀jọ́.

Ní nàà ni apá tí kò se kedere jùlọ̀ nínú esè nàà, láti esè kerinlélógún sí ogbọn, nígbà tí wọn n sọ irọ̀ ní tábilì kan nàà?

Ọkàn àwọn oba méjèjì wọnyí yòò sì wà láti se búburú, wọn yòò sì máa sọ irọ̀ ní etí tábilì kan nàà; ẹ̀gbọn kò ní ẹ̀sẹ̀yọ̀rì: nítorí ikeyin nàà sì máa dé ní àkókò tí a yàn. Danieli 11:27.

Uriah Smith fi àwọn oba méjèjì nàà hàn gégé bí Marc Antony àti Augustus Caesar.

“Èsè kẹtadinlògbòn tí a yọ”

“Àtijọ, Antony àti Caesar wà ní àjọse iṣòkan. Síbẹ̀, lábẹ̀ àwọ̀ ibáṣepọ̀ ọ̀rẹ̀, àwọn méjèjèjì n lépa, wọn sì ní dìtẹ̀ fún àkóso gbogbo-ayé. Àwọn ikéde ibòwò wọn sí ara wọn, àti ọ̀rẹ̀ tí wọn n fí hàn sí ara wọn, jẹ̀ ọ̀rọ̀ ẹ̀lẹ̀gàn àwọn alágbàbàgèbè. Wọn sọ irọ̀ lórí tàbíli kan náà. Octavia, aya Antony àti arábinrin Caesar, sọ fún àwọn ènìyàn Róòmù nígbà tí Antony kọ̀ ọ̀ sílẹ̀, pé òun tí gbà láti fẹ̀ ẹ̀ nìkan pèlú irètí pé èyí yóò di àmì idánilójú iṣòkan láàárín Caesar àti Antony. Sùgbòn imòrán náà kò sàṣeyọ̀rí. Ìyapa dé; àti nínú ijà tí ó tẹ̀ lé e, Caesar jáde pátápátá gégé bí olùsègun.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 276.

Nígbà tí Octavia fí hàn pé igbáyàwó rẹ̀ pèlú Antony jẹ̀ bí idánilékòọ̀ iṣòkan, ó fí ifaramọ̀ igbáyàwó náà hàn, èyí tí a ti ṣe àpẹrẹ̀ rẹ̀ tẹ̀lẹ̀ nínú orí kẹ̀wàálá pèlú igbáyàwó Berenice tí àkókò Hellenistic sí ọ̀ba Seleucid Antiochus II Theos ní nìkan bí ọ̀dún 252 sáájú Sànmáni Kristi. Berenice jẹ̀ ọ̀mọ̀binrin Ptolemy II Philadelphus. Octavia àti Berenice dúró fún àwọn igbáyàwó ipàdẹ̀-àlàáfíà tàbí, ní ọ̀nà àsọtẹ̀lẹ̀, àwọn májẹ̀mú. Àwọn ẹ̀sẹ̀ karùn-ún tí tí dé ẹ̀kẹ̀wáà fí itàn igbáyàwó ipàdẹ̀-àlàáfíà láàárín àwọn ijọ̀ba gúúsù àti àríwá hàn, àti nígbà tí Marc Antony àti Octavian, ẹnì tí a mọ̀ lẹ̀yìn náà sí Augustus Caesar, ṣètò igbáyàwó náà, wọn tún pín ijọ̀ba náà sí ilà-òòrùn àti iwọ̀-òòrùn.

Àdéhùn Brundisium (40 BC) jẹ̀ ipinnu àlàáfíà tí wọn fí ifòròwé̀rọ̀ ṣe láàárín Máàkù Ántónì àti Ọ̀kítéfíánù (ẹnì tí ó di Augustus lẹ̀yìn náà) láti yanjú ifarapa ọ̀kàn tó wà nínú Ìṣàkóso Mètà Keji lẹ̀yìn ifèrẹ̀ ọ̀gun abẹ̀lé. Ó ní í ṣe pèlú pínpin àwọn agbègbè ilẹ̀ Róòmù (Ántónì ní ilà-òòrùn, Ọ̀kítéfíánù ní iwọ̀-òòrùn), a sì fí igbáyàwó Ántónì pèlú Ọ̀kítéfíà (arabinrin Ọ̀kítéfíánù) jẹ̀rìí rẹ̀. Ní ọ̀dún 39 BC, àkókò ọ̀dún márùn-ún ibèrẹ̀ Ìṣàkóso Mètà náà parí; Ántónì síkò lọ̀ sí Ítálì pèlú ọ̀kò ojú omi tó ju ẹ̀gbẹ̀rún mètà [300+] lo, tí wọn kọ̀ láti jẹ̀ kí wọn bà sórí ilẹ̀ ní Brundisium ní ibèrẹ̀, nítorí náà ní ikeyin wọn dé ibùdó ní Tarentum. Ọ̀kítéfíánù padé rẹ̀ níbẹ̀ lẹ̀yìn àwọn ilàjà pípẹ̀ tí àifẹ̀ ọ̀mọ̀-ogun Ántónì láti jagun pèlú ọ̀mọ̀-ogun Ọ̀kítéfíánù, bẹ̀ ẹ̀ sì ní ti ọ̀mọ̀-ogun Ọ̀kítéfíánù pèlú, mú jáde. Ọ̀kítéfíà kó ipa pàtàkì gégé bí alárinà, ní fífi ọ̀gbón yí Ántónì padà kí ó ṣe àtilẹ̀yìn fún Ọ̀kítéfíánù lòdì sí Sèkstùsù Pòmpeyì. Wọn tún sọ̀ Ìṣàkóso Mètà náà di tuntun fún ọ̀dún márùn-ún miiran (tí tí di 32 BC), pèlú pé Ántónì pèsè ọ̀kò ojú omi 120 fún Ọ̀kítéfíánù ní pàsìpààrò fún àwọn ọ̀mọ̀-ogun tí wọn ṣe ilé́rì rẹ̀ (èyí tí Ọ̀kítéfíánù dáwọ̀ dúró nígbà tí ó yá).

Ní ọ̀dún 32 sáájú ibí Kristi, iyapa gbangba wáyé láàárín àwọn alatako méjèjèjì náà. Ibáṣepọ̀ wọn ti bàjẹ̀ sí i nípasẹ̀ ipolongo, idojúko Antony sí ilà-òòrùn (pèlú Cleopatra), àti imúgbòdòrò agbára Octavian ní iwọ̀-òòrùn. Octavian kọ̀ àwọn àbá ipàdẹ̀ tí Antony gbé kalẹ̀ lẹ̀yìn náà kí Actium tó wáyé.

Nínú igbáyàwó ibáṣepọ̀ ọ̀sẹ̀lú pèlú ọ̀ba àríwá (Antiochus) àti ọ̀ba gúúsù (Ptolemy), ọ̀ba gúúsù ní ó pèsè iyàwó; sùgbòn nínú igbáyàwó ibáṣepọ̀ ọ̀sẹ̀lú tí Antony (ilà-òòrùn) àti Octavian (iwọ̀-òòrùn), iwọ̀-òòrùn ní ó pèsè iyàwó. Igbáyàwó ibáṣepọ̀ ọ̀sẹ̀lú méjèjèjì kùnà, àti ẹnì tí ó pèsè ọ̀mọ̀binrin náà tàbí arábinrin náà ní, ní ikeyin, ṣégun agbára náà tí ó rú májẹ̀mú náà.

Èrì Àwọn Mètà

Ní òpin Ilẹ̀-ọba Seleucid, májẹmú kẹta kan wà níbi tí a ti sọ èké ní orí tábilì kan nàà. Èyí şelẹ̀ nínú àyíká Ogun Siria Karùn-ún (202–195 BC), nígbà tí Antiochus III Magnus lo àìlera Ijọba Ptolemaic lẹyìn ikú Ptolemy IV Philopator ní ọdún 204 BC. Ptolemy V Epiphanes (Ptolemy V) gòkè sí itẹ̀ gégé bí ọmọ kékeré kan (ní nńkan bí ọdún 5–6), tí ó fi Ejibiti sílẹ̀ lábẹ̀ àwọn alákoóso aşojú, tí ó sì jẹ́ kí ó sí sí idàrúdàpọ̀ inú ilú, àwọn işotẹ̀ ibílẹ̀, àti àwọn irokèrè láti ọde.

Antiochus Magnus ti ti wólú, ó sì ti gba púpọ̀ nínú àwọn ilẹ̀ Ptolemaic ní Coele-Syria, Palestine, àti Asia Minor lẹyìn àwọn işegun bíi Ogun Panium (200 BC). Dípò kí ó şegun Ejibiti pátápátá (èyí tí yóò ti fa idásí Romu wá, nítorí pé Romu n fi agbára mú un láti yera fún àwọn agbègbè kan), ó lépa àjosepọ̀ igbéyàwó olóşelú kan gégé bí eni “olùdáàbò bo.” Ní ọdún 197/195 BC, gégé bí apá kan nínú àdéhùn àlàáfia tí ó parí ogun nàà, Antiochus Magnus fẹ̀ sọ ọmọbínrin rẹ̀ kékeré Cleopatra I Syra (tí a tún n pè ní Cleopatra Syra) fún ọmọkúnrin kékeré nàà Ptolemy V, lẹyìn nàà sì fẹ̀ ẹ̀ fún un ní igbéyàwó (igbéyàwó nàà wáyé ní 193 BC ní Raphia; ọdún 16 ni Ptolemy, ọdún 10 sì ni Cleopatra).

A fi èyí sílẹ̀ gégé bí işe ọ̀lávó: Antiochus fi ara rẹ̀ hàn gégé bí alábaákégbé àti “olùdáàbòbo” ọba ọdọ nàà, nípa fifi àlàáfia múlẹ̀ nígbà tí ó sì n pa àwọn èrè rẹ̀ mó ní Ásíà. Igbeýawó nàà fún un ní agbára ifowókansí àitààrà lórí Ejibiti nípasẹ̀ ọmọbínrin rẹ̀ (ó ní irètí pé yóò dúró şinşin nínú işotító sí àwọn gbòngbò Seleucid rẹ̀, kí ó sì şişẹ̀ gégé bí ohùn alátílẹyìn fún Siria ní ilẹ̀ ẹjọ̀ Ptolemaic). Ètò ọgbón nàà padà bà á jẹ̀, nítorí Cleopatra dúró ti ọkọ rẹ̀ àti Ejibiti, kí í şe ti baba rẹ̀, èyí sì ba işakóso àkókò pípẹ̀ Antiochus jẹ̀. Èyí jọra pẹ̀lú Pact of Brundisium (40 BC), ó sì ní ibáşepọ̀ pẹ̀lú àwọn işelẹ̀ Romu ní ọ̀nà púpọ̀.

Gégé bí Antony şe fẹ̀ Octavia (arábínrin Octavian) láti fi di agbára àwọn aláta kò pọ̀ lẹyìn ogun tí ó féréşè bẹ̀rẹ̀, bẹ́ẹ̀ ni Antiochus lo igbéyàwó ọmọbínrin rẹ̀ pẹ̀lú Ptolemy V láti jẹ́ kí àlàáfia àkókò kan àti pín pín ilẹ̀ di òfin (àwọn Seleucid pa àwọn işegun wọn mó ní àrìwá, Ptolemy sì dá Ejibiti dúró ní gúúsù).

Ántiókùsì hù gégé bí aláboójútó ní ti gidi lórí ọba-ọmọ nàà Ptolemy V (nípasẹ̀ ibátan ẹbí), bí ó ti jọ bí Octavian (àti Ẹgbẹ̀ Męta Aláşẹ) şe gbé ara wọn kalẹ̀ láàárín àwọn ààyè àìni agbára tàbí ijàkadì. Nínú ọ̀ràn méjèjì, eni tí ó “lágbara jùlọ̀” (Ántiókùsì/Octavian) wá ọ̀nà ànfààni lórí alábaápín aláìlera kan nípasẹ̀ ibátan. Àwọn ètò méjèjì mú idúróşinşin wá fún àkókò kúkúru, şùgbón wọn ‘kò ní aşeyorí’ ní igbéyìn-gbéyà nítorí àìgbókànlé tó wà ní ipilẹ̀—Cleopatra şojú rere fún Ejibiti (ní fifi Ántiókùsì şubú), nígbà tí ifojúsùn Antony sí apá ilà-oòrùn (Cleopatra VII) yorí sí iparun àjose rẹ̀ pẹ̀lú Octavian.

Ìwónba ọjọ-ori Ptolemy V lábẹ̀ àwọn alákoóso aşojú jọ idàrúdàpọ̀ lẹyìn ikú Julius Caesar (èyí tí ó yorí sí idásilẹ̀ Triumvirate àti àwọn ijàkadì agbára). Igbeýawó Berenice pẹ̀lú Antiochus jẹ̀ àmi ibèrẹ̀ itàn Ilẹ̀-ọba Seleucid nínú Dániẹ̀lì orí kọkànlá, àti igbéyàwó ọmọbínrin Antiochus Magnus pẹ̀lú ọba ọmọ kékeré ti Ejibiti jẹ̀ àmi òpin Ilẹ̀-ọba Seleucid. Òpin igbéyàwó Marc Antony pẹ̀lú Octavia jẹ̀ àmi òpin ijọba Ptolemaic. Òpin Juda gégé bí èniyàn májẹmú Ọlórún şelẹ̀ lórí agbélẹ̀bùú, àti pé ijọba Judea nàà bẹ̀rẹ̀ pẹ̀lú àwọn Maccabees àti àdéhùn tí wọn dá pẹ̀lú Róòmù. Gbogbo àwọn ilà àşotẹ̀lẹ̀ wọnyí ni a şojú fún nínú itàn Dániẹ̀lì orí kọkànlá, gbogbo wọn sì bá itàn ikòkò ẹşẹ̀ ogóji mu. Láti ẹşẹ̀ karùn-ún ni a ti ní àdéhùn Berenice, èyí tí ó yorí sí Antiochus the Great àti àdéhùn

omobinrin rẹ Cleopatra Syra, èyí tí ó ṣeṣe nínú ìtàn àwọn Maccabees ti eṣe ọdún mètálélógún. Àwọn Maccabees di apá kan nínú ilà nàà ní ipilẹ̀ iṣòtẹ̀ wọn sí Antiochus Epiphanes, ọkan lára àwọn eni ikẹyìn ti Ìdílẹ̀-ọba Seleucid.

Antiochus Epiphanes ni Antiochus nàà tí ó wà ní ilẹ̀ Ejibiti ní ọdún 168 ọ́ájú ibi Kristi nítòsí Alexandria ní àsikò Ogun Siria Kefà. Antiochus Epiphanes ti gbogun wo ilẹ̀ Ejibiti, ó sì ti fẹrẹ̀ gba Alexandria. Àwọn alákóso Ptolemaic bẹ Róòmù pé kí ó ràn wọn lówó. Róòmù rán Popillius Laenas (pẹ̀lú ẹgbé kékeré kan nikan—kí í ṣe omọ-ogun kankan) láti fi ikilò àṣe gíga kan láti ọdò Ilẹ̀ Ìgbimọ̀ Alágbá ránsẹ; Antiochus gbódò yọ kúrò ní Ejibiti àti Cyprus lẹ̀ṣẹ̀ṣẹ̀, bí kò ṣe bẹ̀, yòò dojú kọ ogun pẹ̀lú Róòmù. Nígbà tí Antiochus gba létà nàà tí ó sì béèrè àkókò láti bá àwọn agbani-nímòràn rẹ gbimọ̀, Popillius—eni tí a ṣàpẹ̀júwe gégé bí eni líle àti aláṣe-lágbára—gbé ọpá irin rẹ, ó sì fa àyíká kan sínú iyanrin yí eṣe ọba nàà ká. Lẹyìn nàà, ó kéde pé, “Kí o tó jáde kúrò nínú àyíká yẹn, fún mi ní idáhùn kan tí maa gbé kalẹ̀ níwájú Ilẹ̀ Ìgbimọ̀ Alágbá.”

Ìtúmò iṣẹ̀lẹ̀ nàà hàn gbangba; Antiochus kò lè jáde kúrò nínú àyíká nàà láì fi ara rẹ sílẹ̀ láti tẹ̀lẹ̀ àwọn ohun tí Róòmù béèrè—bí ó bá kojá a láisí ifòkànsin, ogun ni yòò túmò sí. Ní iyálẹ̀nu àti itijú, Antiochus ṣiyémẹ̀jì diẹ̀, ṣùgbón lẹyìn nàà ó gbà láti ṣe gégé bí wọn ti béèrè, ó yọ àwọn omọ-ogun rẹ kúrò ní Ejibiti, ó sì padà sí Síriá. Ìṣe onígboyà yí nínú ọ̀nà ibálòpò orílẹ̀-èdè (tí orúkọ rere Róòmù tí n dàgbà fún agbára ti fi èyìn ti) mú kí ipadàsẹyìn nàà ṣeṣe láisí ogun, ó sì fihàn iṣákóso Róòmù tí n hàn síta ní apá ilà-oòrùn Òkun Mèditarénìànù. A maa n tọka sí i púpò gégé bí ọkan lára àwọn ipilẹ̀ṣe ọ̀rọ̀ nàà “sísàlà ààlà sínú iyanrin” (bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé ní tòótọ̀ àyíká ni).

Antiochus Epiphanes pẹ̀lú di imọ̀ Protestant nípa agbára nàà tí ó gbé ara rẹ̀ ga, tí ó ṣubú, tí ó sì fi iran nàà múlẹ̀ ní eṣe kẹrinlá ti Danieli mọkànlá.

Ní àwọn àkókò wònyí, ọ̀pọ̀ èniyàn yòò dide sí ọba gúúsù; àwọn ajinigbé lááárín àwọn èniyàn rẹ yòò sì gbé ara wọn ga láti mú iran nàà dúró ṣinsin; ṣùgbón wọn yòò ṣubú. Dáníèlì 11:14.

Antiochus IV Epiphanes jọba láti ọdún 175 sí 164 ọ́ájú ibi Kristi, ó sì jẹ̀ eni kejo nínú àwọn ọba Seleucid mètálá. Ó wá láti fi àṣà Hellenistic kalẹ̀, kí ó sì sọ ijọba rẹ̀ di ọkan lábẹ̀ àwọn iṣe èsin Giriki. Ó kó ohun iní inú Tẹ̀npilì lọ ní ọdún 169 ọ́ájú ibi Kristi, ó fòfin dè àwọn iṣe àwọn Júù (ikọla, pípa ojó Ìsinmi mó, ẹkọ̀ Torah), ó sì fi agbára mú wọn láti rú ẹbọ̀ sí àwọn ọlórún keferi. Ní oṣù Kejilá ọdún 167 ọ́ájú ibi Kristi, ó gbé pepe keferi kan kalẹ̀ (fún Zeus) lórí pepe àwọn ẹbọ̀ sísun ti àwọn Júù nínú Tẹ̀npilì, ó sì fi ẹlẹ̀dẹ̀ rúbọ̀, pọ̀ mó àwọn iṣe àimọ̀ mii. Ìbàjẹ̀ mímọ̀ yí ni ikilòkẹyìn fún àwọn Júù olùṣọ̀ra, tí wọn rí i gégé bí irúfin tó ga jù lọ sí imímọ̀ Tẹ̀npilì àti sí ọfin Ọlórún. Ó dá ifaradà lẹ̀ṣẹ̀ṣẹ̀ sílẹ̀ nígbà tí Mattathias (àlùfàà kan láti Modein) kọ ilànà aláṣe Seleucid kan pé kí ó rúbọ̀ sí àwọn ọlórún keferi, ó pa Júù apẹyìndà kan àti aláṣe nàà, lẹyìn nàà ó sá lọ sí àwọn ọ̀kẹ̀ pẹ̀lú àwọn omọ̀ rẹ̀ (àwọn Maccabees ojó iwájú). Èyí dá ogun ijákálẹ̀ àti iṣòtẹ̀ sílẹ̀ láti ọdún 167 sí 160 ọ́ájú ibi Kristi, èyí tí ó ní ètẹ̀ láti mú ijọsin àwọn Júù padà bọ̀ sípò, tí ó sì yorí sí iyàsọtọ̀ Tẹ̀npilì sí mímọ̀ padà (Hanukkah) ní ọdún 164 ọ́ájú ibi Kristi lábẹ̀ Judas Maccabeus.

Ní ibèrẹ̀ àti ní ọpin Ìjọba Seleucid, àdéhùn pàtàkì kan wà tí igbéyàwó aṣojú-ibánisọ̀rọ̀ dúró fún, tí ó ní èròjà ipín sí ilà-oòrùn àti iwọ̀-oòrùn, tabí sí aríwá àti gúúsù. Bí Ìjọba Seleucid ṣe n rọ̀, Antiochus Epiphanes di àmì agbára Romu tí n dide, àti kókó ibínú àwọn Maccabee. Nígbà tí ó yá nínú ìtàn, ó di àròpò èkẹ̀ ti àmì àṣotẹ̀lẹ̀ tí ó fi iran nàà múlẹ̀. Agbára tó wà ní eṣè kejilélógún nínú orí kọkànlá ni

a fọ nígbà tí a fọ Oba àdéhùn nàà.

A ó fi apá ikún omi gbá wọn kúrò níwájú rẹ, a ó sì fọ wọn; bẹ̀ẹ̀ ni pẹ̀lú, ọmọ-aládé májẹmú nàà. Danieli 11:22.

Ìjọba Antiochus Epiphanes parí ní ọdún 164 KS, ó fẹ̀rẹ̀ tó ọgórùn-ún ọdún méjì kí Kristi tó wá, nígbà tí a “fọ” “oba àdéhùn” nàà lóri àgbélébùú. Ohun tí a fẹ̀ kiyèsì níbi ni pé Ilẹ̀-oba Seleucid bẹ̀rẹ̀, ó sì parí, pẹ̀lú igbéyàwó àdéhùn ijọba kan nípa òsèlú, níbi tí ẹ̀tàn láàárín àwọn ẹgbé méjèjì ti jẹ ọ̀ràn tí àkòsílẹ̀ itàn jẹ́rìí sí. Ní àkókò ijọba Antiochus Epiphanes, isọtẹ̀ Maccabean bẹ̀rẹ̀, èyí tí ó jẹ̀ àpẹ̀rẹ̀ Ìyíká Amẹ́ríkà. Nínú itàn àwọn Maccabee, ijàkadì wọn láti ta agbára Seleucid nù ní àdéhùn pàtàkì kan pẹ̀lú Róòmù. Èsẹ̀ nàà tí ó dá àdéhùn nàà mò ní taàrà tún dá Róòmù mò gégé bí ẹ̀ni tí ń hùwà ẹ̀tàn, tàbí tí ń sọ irọ̀ lóri tàbíli àdéhùn.

Lẹ̀yìn idàgbàsókè tí a bá sì dá pẹ̀lú rẹ, yóò fi ẹ̀tàn hù; nitorí yóò gòkè wá, yóò sì di alágbára pẹ̀lú àwọn èniyàn díẹ̀. Danieli 11:23.

Gbogbo ilà àsoṭelẹ̀ tí ó sáájú àkókò òpin nínú èsẹ̀ ogójì ní májẹmú tí a ti fọ̀ nínú. Nígbà tí Uriah Smith ń sàlàyé “àwọn tí ó kọ̀ májẹmú mímọ̀ sílẹ̀” nínú èsẹ̀ ogbọn, ó kọ̀ ohun wònyí sílẹ̀:

“Ìbínú sí májẹmú nàà;’ iyen ni, Ìwé Mímọ̀ Mímọ̀, ìwé májẹmú nàà. Ìyípadà ojú ipò irú èyí ni a sẹ̀ ní Róòmù. Àwọn Heruli, Goths, àti Vandals, tí wọn sẹ̀gun Róòmù, gba igbàgbọ̀ Arian mọ̀ra, wọn sì di ọ̀tá Sọ̀ọ̀sì Kátólíkì. Ó jẹ̀ ní pàtàkì fún ète píparun ifẹ̀sìn yìí ni Justinian fi pàṣẹ̀ pé pòòpù ni yóò jẹ̀ olóri sọ̀ọ̀sì àti olutúnse àwọn aládaámọ̀. Láìpẹ̀, a bẹ̀rẹ̀ sí í ka Bíbélì sí iwé eléwu tí kò yẹ̀ kí àwọn èniyàn àtátà ka, sùgbọ̀n gbogbo ọ̀ràn tí ijàmbá bá wà lóri rẹ̀ ni a ní kí a fi sórí pòòpù. Bá yìí ni a sẹ̀ fi ẹ̀gàn kó sórí ọ̀rọ̀ Olorun. Àti pé àwọn oba-oba Róòmù, ipín ilà-oòrùn rẹ̀ tí ó sì ń bá a lọ̀ nígbà nàà, ní imọ̀ nípa rẹ̀, tàbí wọn fara mọ̀ Sọ̀ọ̀sì Róòmù, tí ó ti kọ̀ májẹmú nàà sílẹ̀, tí ó sì di ipẹ̀yìndá ńlá nàà, fún ète pípa ‘ifẹ̀sìn asán’ run. A gbé èniyàn èsẹ̀ nàà sókè sí orí itẹ̀ agbéraga rẹ̀ nípasẹ̀ isẹ̀gun lóri àwọn Goths Arian, tí wọn ní isàkóso Róòmù nígbà nàà, ní A.D. 538.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 281.

Èsẹ̀ karùn-ún nínú Dániẹ̀lì mọ̀kànlá ń sàfihàn ilà itàn nàà níbi tí oba gúúsù ti pèsè aya ibánisòrò gégé bí ààmì májẹmú kan tí oba àríwá wá fọ̀ lẹ̀yìn nàà. Ìgbẹ̀san oba gúúsù nàà sàpẹ̀rẹ̀ ìgbẹ̀san oba gúúsù ẹ̀mí ti Napoleon sí oba àríwá ti ijọ̀ pàápàá ní ọdún 1798. Májẹmú tí a fọ̀ nínú èsẹ̀ karùn-ún tí tí dé èsẹ̀ kẹ̀sàn-án sàpẹ̀rẹ̀ májẹmú Tolentino tí Napoleon fọ̀, èyí tí ó sì sàpẹ̀rẹ̀ idálẹ̀jọ̀ Putin pé NATO ti fọ̀ májẹmú kan. Ìgbẹ̀san Napoleon sàpẹ̀rẹ̀ ìgbẹ̀san Putin sí Ukraine ní ọdún 2014. Ìgbẹ̀san Antiochus Magnus nínú èsẹ̀ kẹ̀wáá, tí ó parí Ogun Sírià kẹ̀rin, bá Napoleon ní 1798 mu, ó sì tún bá Putin ní 2014 mu. Lẹ̀yìn ogun Panium nínú èsẹ̀ kẹ̀ẹ̀dógún ní ọdún 200 sáájú Kristi, Antiochus sètò igbéyàwó ibánisòrò kan pẹ̀lú ète ikòkò láti mú Ejibiti wá sáábé àṣẹ̀ rẹ̀ láìlò bàtà ọmọ-ogun lóri ilẹ̀ ogun. Itẹ̀ Antiochus Magnus kojá sí ọmọ̀ rẹ̀, ẹ̀ni tí wọn pa, èyí sì mú kí ọmọ̀kùnrin àbíkéyìn Antiochus Magnus, Antiochus Epiphanes, gún itẹ̀. Ìṣè rẹ̀ nínú fifi àṣà àti ẹ̀sìn Gírííkì múlẹ̀ ló fa isọtẹ̀ Maccabean, èyí tí ó yọ̀rí sí májẹmú ẹ̀tàn pẹ̀lú Róòmù nínú èsẹ̀ kẹ̀tálẹ̀lógún. Èsẹ̀ kẹ̀rinlẹ̀lógún ń sàfihàn Róòmù keferi, ó sì tọ̀ka sí tàbíli irọ̀ Antony àti Augustus. Nínú èsẹ̀ ogbọn, Róòmù keferi wọ̀ ijíròrò pẹ̀lú ijọ̀ pàápàá, àwọn nàà ni a sì sẹ̀ àkíyèsí wọn gégé bí àwọn tí wọn ti fọ̀ májẹmú mímọ̀ nàà.

Èsè mèrinlélógún sí ogbòn ni èrì Róòmù aláiníbòrìsà, àti èsè mòkànlélógbòn sí ogójì n pèsè èrì Róòmù Pápà. Gbogbo ilà nínú Dánièlì orí kòkànlá èsè kìn-in-ní tí tí dé èsè ogójì dúró gégé bí ilà àsotélé tí a n lò nínú itàn ikòkò ti èsè ogójì. Ilà ijòba Séléúkídì, ilà ijòba Ptolémaíki, ilà ijòba Júdíà ti àwọn Mákábi, ilà Róòmù aláiníbòrìsà, àti ilà Róòmù Pápà, gbogbo wọn sàfihàn itàn láti 1989 tí tí dé òfin Ojò Àikú. Oḱòḱan àwọn ilà wònyí n tòka sí májè mú tí a fò gégé bí èròjà pàtàkì nínú itàn náà.

Róòmù ni ó fi ìran Dánièlì mòkànlá lélé, a si ti fi àwọn májè mú àfòtanjé àsotélé ti Róòmù abòrìsà àti ti Róòmù pòòpù hàn gégé bí ohun tí n tèsíwájú àti gégé bí ohun tí ó sèlè kí Róòmù tó jòba lònà gíga jùlò ní àkókò àsotélé tirè tí ó yàtò síra. Àwọn agbára méjèjì náà fi àkókò àkókò àsotélé isàkóso gíga wọn sí àmì pé ó bèrè nígbà tí a borí idèna keta wọn. Kí òfin Ojò Àikú tí ó n bọ ní kánkán ní Orílẹ̀-Èdè Amèríkà tó dé, májè mú àfòtanjé yóò wà láàárín agbára méjì. Ní igbà mērin ni àwọn agbára méjì náà ti jé àwọn oḱba gúúsù àti àrìwá: lèḱkan láàárín ilè ológo Júdá àti Róòmù, lèḱkan láàárín apá méjì ti isòkan oḱba mēta ti Róòmù, àti lèḱkan láàárín Róòmù abòrìsà àti Róòmù pòòpù. Nínú àwọn májè mú àfòtanjé méjèjì tí ó ní í sè pèlú Róòmù, ó di májè mú láàárín idajì kan ti ijòba Róòmù, bóyá Ántóni ti ilà-oòrùn, Oḱósítù ti iwò-oòrùn, tàbí Róòmù abòrìsà ti ilà-oòrùn àti Róòmù pòòpù ti iwò-oòrùn. Májè mú àfòtanjé mērin láàárín àwọn oḱba àrìwá àti gúúsù, méjì láàárín àwọn oḱba ilà-oòrùn àti iwò-oòrùn, àti oḱkan láàárín eni tí yóò di oḱba àrìwá láipé àti ilè ológo.

Èyí parí àfihàn àkókò wa ti iwé Dánièlì. Àtòjò Páníùmù sàfihàn iparí àtòjò lóri iwé Dánièlì, èyí tí í sè isàfihàn sí itàn ikòkò ti èsè ogójì, èyí tí a ó sì máa tèsíwájú láti kà nínú àpilèkò tó kàn.